

CORSENDONCA

Corsendonk[®] bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

P208832
ISSN 0779-5785
Trimestrieel tijdschrift
22ste jaargang
oktober-november-december 2004

v.u.: Sels Jan
Draaiboom 98
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : 2360 Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St.-Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "Uit Corsendonca" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

CORSENDONCA

Voorwoord

Aan heemkunde werken is voor ons een feest, maar volgend jaar zal het pas echt spetteren bij Corsendonca.

In 2005 is onze

Heemkundekring Corsendonca aan zijn 25ste jaar toe. En dat verdient extra aandacht!

Wij beloven je er een uniek zilveren jubileum van te maken, waarbij onze leden meer dan ooit de hoofdrol spelen.

Samen maken wij er een jubeljaar van en elke maand laten we iets van ons horen. Wij hebben daarvoor een feestprogramma klaar om U tegen te zeggen. Elke maand belichten we een speciaal thema. In deze Corsendonca melden wij je de thema's en activiteiten voor de eerste 3 maanden. We lichten ook al een tipje van de sluier op voor de 3 daaropvolgende maanden.

Maar we hebben ook jullie medewerking nodig om het feest kleur te geven. Graag begroeten wij je op één van onze activiteiten waarop je meer dan welkom bent. Na dit jubeljaar willen we een bundel "25 jaar Heemkundekring Corsendonca" samenstellen met het relaas om het afgelopen jaar te blijven herinneren. Hiervoor hebben we verslaggevers nodig. Heb je een bijeenkomst bijgewoond, geef ons een verslag, schrijf of mail ons, laat iets van je horen, hoe kort en bondig ook. Van elke activiteit maken wij een samenvatting van jouw en onze verslaggeving. Onze fotograaf zal van elke bijeenkomst een fotoreportage maken, waarmee we onze bundel opfleuren. Elk lid zal dit werk gratis ontvangen als herinnering in het voorjaar van 2006.

CORSENDONCA

Van een 'dankjewel' kan je geen bontjas kopen, kan je u niet verwarmen. Hartverwarmend is het wel, om 25 jaar lang te kunnen rekenen op leden, sympathisanten en zo meer. Fijn dat jij er ook weer bij bent, tot in 2005, dan geven wij u de vijf,...voor... een... dank u...en zeggen...u...tot....

Jan Sels
Voorzitter

Heemkundekring Corsendonca v.z.w

Feest in 2005

15 januari	Kerstboomverbranding - terrein de Hoogt
21 februari	Vertelavond 'Magie en Volksgeloof' - feestzaal Broosend
13 maart	Wandeling met hoevebezoek - Kapel Rhoode
24 april	Historische fietstocht - Hofke van Chantraine
14 & 29 mei	90/60 Wereldoorlog I & II - Hofke van Chantraine
25 juni	Bezoek Priorij Corsendonk - Priorij Corsendonk
juli-Augustus	Fotozoektocht - Gemeentehuis
11 september	Bezoek kerk St. Paulus te Antwerpen
18 september	Ledenfeest - Priorij Corsendonk
8 oktober	Natuurwandeling - De Liereman
11 november	Lezing Oorlogsverleden - Hofke van Chantraine
25 november	Lezing Toponiemen - Hofke van Chantraine
2 december	Voorstelling nieuw boek - Gemeentehuis

CORSENDONCA

Heemkundekring "Corsendonca" v.z.w.

nodigt u uit op de

STATUTAIRE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Deze vergadering gaat door in het Kunst-en heemmuseum het Hofke van Chantraine op donderdag 3 februari 2005 om 20 uur.

Agenda:

- goedkeuring verslag vorige algemene ledenvergadering
- activiteitenverslag 2004
- financieel verslag 2004
- verslag door de commissarissen voor 2004
- kwijting te verlenen aan de beheerders en commissarissen over het jaar 2004
- aanduiding van twee commissarissen voor het jaar 2005
- begroting 2005
- planning 2005
- vaststellen van het lidgeld voor 2006
- varia

de secretaris,
Rudy Cornelis

de voorzitter,
Jan Sels

Januari Openingsmaand

Kerstboomverbranding

15 januari
Om 19 uur
Terrein 'De Hoogt'
Albert Sohiestraat

De kerstboomverbranding op de Hoogt is een jaarlijkse klassieker in Oud-Turnhout. Gezellig samen rond een groot kampvuur. Verschillende verenigingen nemen jaarlijks deel aan dit evenement. Kinderen kunnen er gratis pannenkoeken en warme chocomelk verkrijgen. Voor de volwassenen zijn er tal van drankjes te verkrijgen aan democratische prijzen. Met dit feest wordt de kersttijd definitief afgesloten en wordt een toast gebracht op het nieuwe jaar. Het is tevens een plaats van ontmoeting. Vandaar een oproep tot onze leden: doe mee! Al onze leden die onze stand bezoeken, ontvangen in onze stand op mijn persoonlijke kosten een drankje naar keuze. Deze drank geldt als welkom en start van ons feestelijk jaar, '25 jaar Corsendonca' waarop we dan samen kunnen klinken.

Onze bestuursleden Roger Haeseldonckx en Leo Van Hooghten zullen jou en jouw familie gastvrij ontvangen op onze stand. Zij hebben met liefde en zorg de voorbereidingen gevolgd en onze stand opgebouwd. Zij zijn die avond jouw gastheer. Wees jij onze gast: je bent van harte welkom.

Jan Sels

Februari Voordrachtmaand

Lezing
21 februari
Om 20 uur
Feestzaal 'Broosend'
Brooseinde 61

Op de winterse maandagavond 21 februari organiseert onze kring een lezing van Gust Sels, oud secretaris van onze heemkundekring Corsendonca, namelijk een vertelavond over 'Magie en volksgeloof'

Gust weet op een gepaste wijze de magie en het volksgeloof over te brengen. Zijn ganse leven heeft dit hem al geboeid, hij kan er dus veel over vertellen. Als heemkundekring zijn wij dan ook fier om hem die avond in ons midden te hebben. Gust midden onder ons.

Gust Sels (°16 september 1947) is een geboren verteller. Hij was sinds het ontstaan van onze kring in 1980 tot 1994 secretaris en bestuurslid van onze vereniging. Het boek 'Arme Heks' is een samenstelling van zijn hand en in het boek 'Moet ge horen' van Leo Op de Beeck, bracht Gust 'volkskundige aantekeningen'.

Het wordt een vertelavond bij het brandend knetterend vuur in het rustieke kader van feestzaal Broosend. De magie en het volksgeloof zullen spelen in het licht en de schaduw van het vuur. Het aanwezige kaarslicht brengt ons terug naar de sfeer van de vertelavonden van vroeger.

CORSENDONCA

Ons bestuurslid en huidig secretaris Rudy Cornelis heeft deze avond voor jou voorbereid. Hij zal jouw gastheer zijn. Je bent meer dan hartelijk welkom!

Deze avond is gratis en drankjes om de spanning te doen dalen zijn aan democratische prijzen te verkrijgen.

In deze verbouwde oude hoeve aan het Brooseinde, brengen wij jou terug naar de tijd, naar de tijd van, ... magie ... en ... volksgeloof ...

Jan Sels

2005 Corsendonca feest

Noteer alvast de data voor de volgende 3 maanden

April

Zondag 24 april 2005

Historische fietstocht langs de geklasseerde monumenten in Oud-Turnhout, samen met de opening van het toeristisch seizoen.

Mei

Zaterdag 14 mei 2005 en zondag 29 mei 2005

90/60 in het teken van WO I en WO II.

Juni

Zondag 25 Juni 2005

Geleid bezoek aan de geklasseerde Priorij van Corsendonk.

CORSENDONCA

Maart Wandelmaand

Lentewandeling

13 maart

Om 14 uur

'Kapel Rhoode'

Rhoode

Op zondag 13 maart brengen we een bezoek aan 'Rhoode'. Wandeling met gids en hoevebezoek.

Rhoode, een Middelnederlandse naam, zou betekenen 'gerooid land'. Dit gehucht heeft in het bijna 150 jaar bestaan van onze gemeente het meest de uitstraling van 'het oude gehucht' bewaard. In de 14de eeuw vonden er grote ontginningen plaats. De gronden werden aan de gemeenschap onttrokken en als privaat bezit uitgegeven tegen jaarlijkse cijns. Eén van de meest opvallende plaatsen in dit landelijke gehucht is de kapel met de tegenover liggende oude hoeve. Om onze tocht aan te vatten verzamelen we aan de kapel te Rhoode. Vic Oris is een ervaren gids en een boeiende verteller. Hij zal ons leiden over landelijke wegen die toegankelijk zijn voor kinderwagens. Onze wandeling eindigt aan de hoeve 'Van Herck', Rhoode 72. Speciaal voor onze stappers wordt deze boerderij opengesteld voor een bezoek. Tijdens de wintermaanden staan alle dieren op stal. Dit is een unieke kans om de dieren van dichtbij te bekijken en te bewonderen. Alle wandelaars trakteren we hier op een glas verse hoefemelk. Melk is goed voor elk en is na deze fikse wandeling verkwikkend welgekomen.

Ik zal persoonlijk je gastheer zijn en verwelkom je graag in

deze omgeving. Rhoode is het gehucht waar eens mijn overgrootvader in zijn hoeve 'Selskeshof' de landbouwerstiel beoefende. Niet enkel zijn naam maar ook de sfeer van zijn landelijke leven van weleer, zijn er vandaag nog terug te vinden. Rhoode is niet zomaar een gehucht, het is een landelijke parel, meer dan een bezoekje waard.

Jan Sels

Het kappelleke van Rhoode gebouwd in 1897 in opdracht van Mevrouw Josephine Frederika Dessauer. ° Aschaffenburg (D) 27 maart 1840 † Turnhout 21 juli 1904.

Oud-Turnhout 100 jaar geleden

Op 14 januari 1904 vond de aanstelling plaats van de gemeenteraadsleden, verkozen op 3 oktober 1903. De raadsleden Ferdinand Peeters, Pieter Sels, Ferdinand Clymans, Jan Luyten, Aloïs Remeysen, Lodewijk Dirks, Jozef Van Gorp, Lodewijk Wens en Domien Bauwens leggen in handen van burgemeester Jaak Broeckx de eed af. In geheime stemming worden nadien de heren Jan Luyten tot eerste en Adriaan Van Gestel tot tweede schepenen verkozen.

In de zitting van 12 maart 1904 legt de raad de wedde vast van de vervangende hulponderwijzeres Marie Vandeperre in Schoonbroek. Ze vervangt Mevr. Op de Beeck-Claesen die in bevallingsverlof is. Hoewel juffrouw Vandeperre een hogere wedde vroeg, stemt de raad voor het behoud van het minimum jaarbedrag van 1000 fr.

Verder maakt de raad de rol op van de buurtwegen voor 1904.

De gemeenteraad van mei 1904 keurt de rekeningen goed van de kerkfabrieken van Oud-Turnhout, Schoonbroek en Oosthoven.

Op vraag van 2 raadsleden wordt aangedrongen op de aanleg van een steenweg tussen Oosthoven en het centrum en op de aanstelling van een 2de veldwachter in de gemeente.

Nadat de gemeenteraad op 4 juli 1904 de rekeningen van het armenbestuur en van het bestuur der godshuizen goedkeurde, evenals de gemeenterekeningen, vraagt de burgemeester de aanstelling van de 2de veldwachter uit te stellen tot de nieuwe wet op de landelijke politie door het nationaal parlement is goedgekeurd.

CORSENDONCA

De raad buigt zich verder over 3 ontwerpen van verbinding tussen Oosthoven en het centrum. De verbinding langs de Heerestraat wordt goedgekeurd. De alternatieven liepen langs de Hoogt en langs Schuurhoven.

Tenslotte wordt een gemotiveerde aanvraag voor betoelaging voor deze weg gericht aan de staat en de provincie. Het betreft immers een verbindingsweg tussen de "staatssteenweg Turnhout-Tilburg" en de "provinciale steenweg Turnhout-Moll".

De zitting van 20 september 1904 handelt hoofdzakelijk financiële kwesties af.

Eerst wordt de jaarwedde van de onderwijzers Van Leemput in Oosthoven en Op de Beeck in Schoonbroek verhoogd met 100 fr.

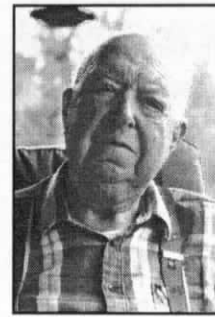
Op aandringen van de raadsleden uit Oosthoven verhoogt de gemeenteraad de toelage voor de aangenomen jongensschool van Oosthoven met 120 fr.

Vervolgens stemt men een toelage van 90 fr. voor de muziekmaatschappij "de Burgerzonen".

En tenslotte schrijft men een buitengewoon krediet van 2500 fr. in op de begroting van 1905 voor het uitrusten van de brandweerkorpsen van Schoonbroek en Oosthoven.

Hugo Miguet

CORSENDONCA

Jan Eerland

° 7 december 1910 † 21 oktober 2003

De levensloop

Geboren als boerenzoon in Moordrecht (nl) begon Jan op zijn 14de jaar met het opzetten van een kippenfarm. Dit resulteerde dat de

kippenfarm uitgroeide tot een gemiddelde van 14.000 tot 15.000 kippen.

Op zijn 23ste jaar kocht Jan een aardappelsilo te Rotterdam en werd daardoor in de Zuidwest Nederland de grootste aardappelhouder.

Beide bedrijven verkocht hij in 1947, want Jan ging zich toelleggen op de Machinehandel. Deze handel heeft hij gedaan tot 1985.

Daar Jan veel van tuinieren hield, kocht hij tuinbeelden zoals de vier jaargetijden en daarnaast kocht hij van een beeldhouder vermoedelijk genaamd Kees Verkade begin de '60 jaren het beeld Moeder en Kind.

In 1973 verhuisde Jan van Rotterdam naar Oud-Turnhout waardoor ook zijn beelden in zijn nieuwe tuin een plek kregen. Nu inmiddels heeft het beeld van Moeder en Kind een plekje gekregen in Oud-Turnhout.

Jan heeft dikwijls met ondergetekende gesproken, dat het zijn wil en wens was, dat het beeld na zijn dood wordt geschonken aan de gemeenten Oud-Turnhout, waar hij zich enorm mee verbonden voelde.

Al die jaren vanaf 1973 tot zijn dood heeft hij er met plezier gewoond.

Ook het vele reizen als machinehandelaar naar het buitenland was voor hem een genoegdoening.

Jan had een bijzondere hobby en dat was met zijn vrouw in het weekend naar het Casino gaan in Knokke of Oostende, want roulette en black-jack vond hij geweldig.

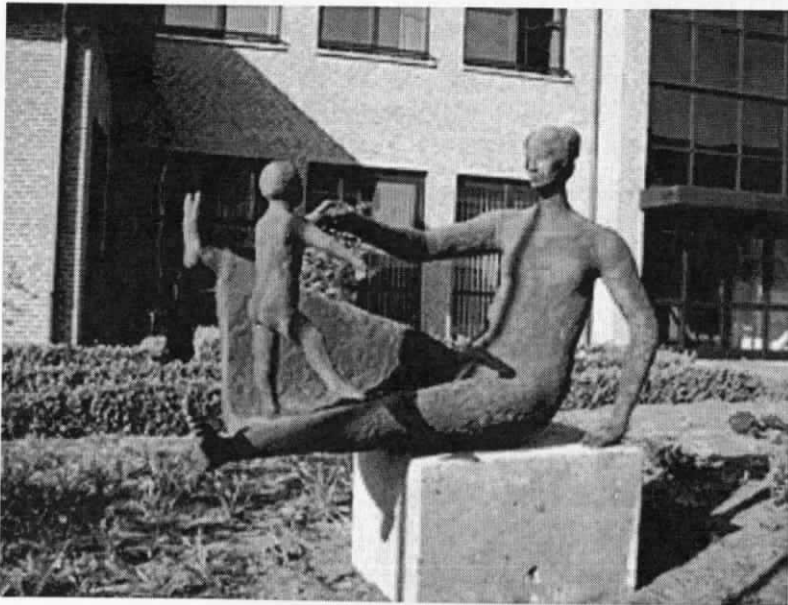
Helaas moest door toedoen van een hondenbeet Jan op 13 oktober 2003 met spoed worden overgebracht naar het ziekenhuis.

Het is hem fataal geworden.

Opgemaakt de dato 9 september '04 door
Jan Peter Melles (stiefzoon)

Spaansezoom 35

2912 GD Nieuwerkerk aan den IJssel

Moeder en Kind vermoedelijk van beeldhouwer Kees Verkade begin 1960.
Dit beeldhouwwerk werd door Jan Eerland geschonken aan de gemeente
Oud-Turnhout

De oorlog van Jan Van Den Avoort

Deel IV

Vrijdag 20 april 1945

Verjaardag van de Führer. 5.30 Eruit. Licht krijgen we niet meer, we moeten bij dag en nacht of bij alarm alles besparen. In T.W.P. werken we van 1 tot 8 dan "Strömsperre", lopen weer rond om het oude D.I.W.A.G. lagerbarak te gaan klaar maken. Als we vertrekken is er een Alarm van 2.1/2 uur met zware bombardementen op Nauen, Wustermark, Oranienburg enz. Het Engelse geschenk voor de Führer. Na het alarm naar dit lager. Een vuile grote mesthal. We doen er echter niets aan en kijken het lagerleven van die politieke vrouwengevangenis wat af. Dat is om het niet zelf te moeten meemaken. Het is er vuil en ze moeten werken met lomp en zwaar materiaal. Ze sleuren met emmers zonder handvat en moeten zware balken weg dragen. Hun natuurlijk behoeften doen ze achter een juist niet half afgespannen omheining net naast ons. Dus zien we van alles. Wat een leven. Dat zoiets op aarde kan bestaan durfde ik nooit geloven. Nu zie ik het. Er zijn ook Duitse vrouwen bij en die zingen mooie stapliederen en zo voort. Om 10 uur Freiabend. Te voet naar het lager. Onderweg hangt men juist een bevel uit dat alle Wehrmacht angehörige die in verlof zijn zich onmiddellijk moeten aanmelden in de kazerne in Spandau met wapens munitie have en goed en eten voor één dag. Zo het verkeer hun niet ter plaatse kan brengen moeten ze te voet komen. Verder zien we vele jagers in de lucht heen en weer vliegen en op straat soldaten vuil en smerig, moe en afgetoebd

CORSENDONCA

en vele gewonden. Berlijn is een frontstad geworden volgen het "12 uhr blatt". Oostlich van Berlijn zijn de Russen bezig. In het westen is Halle en Nürnberg gevallen enz. In het lager eten we pelk, koolrapen, brood en suiker. Dan maar wat in de zon liggen bruinen met Franske, Toon en Bertje en intussen het jagers spel in de lucht afzien die er druk in de weer zijn. Ook in de nacht duurt dat voort en van 21 uur tot 22 uur is er alarm het 307de Na dit alarm van een uur blaast het nog 5 maal vooralarm. Er is nog gevaar boven enkele plaatsen. Er is ook nog 5 maal opnieuw alarm dat er telkens nieuwe vijandige vliegers aankomen. Om 3 uur is dat alarm van 5 uur voorbij. Ik heb er maar 3 maal uitgeweest voor een uurtje telkens als er te veel gebrom was naar mijn goesting of dat de bommen te dicht vielen.

Zaterdag 21 april 1945

Om 5.30 uur staan we weer op. En met het treintje naar Spandau. Het oorlogstoneel schijnt dichter gekomen te zijn want onderweg staan de pantserwagens met mitrailleurs klaar. Nu regent het en 't is triestig in Spandau nergens is er nog stroom. Een paar trams en S.Bahns rijden nog met veel moeite. Gewonden en vluchtelingen zijn er genoeg in ganse colonne trekken ze door de regen. In T.W.P. is er, zoals overal, ook geen stroom of licht meer. Werken moeten we niet meer. Om 10 uur moeten we ons geld afhalen nog 60 Rm. Als souvenir krijgen we ons schichtschein afgestempeld voor 2 dagen. "Maandag terug komen zien wat er laus is", zegt meester Frans. Wij in de plassende regen door Spandau terug naar het lager langs Johannesstift waar tijdens de aanval op Spandau alle huizenrijen en straten vernield zijn. In het lager te bed tot 15 uur dan krijgen we 100 gr tabak, magorka, en 10 Kiew sigaretten. Om 17 uur

CORSENDONCA

eten lekkere havermoutpap, brood, boter en vleespastei. De berichten op de radio spreken van gevechten aan en in de rand van Berlijn tegen de Russen bij Füssenwalde en Bernau, Jüterbog. Daar komt zelfs de S.Bahn voorbij in de 3 eerste plaatsen. Ook dat de bevolking al een heel jaar lang de bombardementen moedig hebben doorstaan. Dat ze ook nu zich manhaftig moeten gedragen tijdens de artilleriebeschietingen. Allen leven in spanning en maken valiezen klaar en denken dat de laatste dagen die de vrede voorafgaan nog hard zullen zijn. Het weder wordt beter en de Duitse jagers gaan weer hun gang over het lager vanuit Staaken naar het Oosten van Berlijn. Volgens lagerberichten wordt Friedrichstrasse en Alexanderplatz reeds beschoten met zware artillerie door de Russen. We kunnen de frontkanonnen nu al goed horen zoals een donder. We gaan verder met uiterste spanning de nacht tegemoet en denken reeds aan het alarm dat we verwachten en om 20 uur is het daar voor de 308ste keer. Het zijn weer Russen die weer zéér actief zijn. Er worden overal verstrooid bommen gegooid. Na een uur weer het bed in en tegelijk terug eruit voor de Tommy's die doen hun gewonen werk en storen maar de rust. Het alarm blaast gedurig op en af. Er hangt een drukkende, bange doch hunkerende sfeer onder de mensen. Het front nadert hoorbaar en ieder is benieuwd voor morgen. Om 3.30 uur is het alarm zo goed als voorbij al hangen er nog steeds vliegtuigen in de lucht en kunnen we weer gaan slapen.

Zondag 22 april 1945

Ik lig nog steeds te bed tot 10 uur. De spanning wordt zenuwachtig en verergert nog als de onderlagerführer, geweldig onder de indruk, komt binnen gelopen en roept. "Ge krijgt een half uur tijd om klaar te zijn met uw hele bagage". Om 10 uur

moet iedereen op de lagerplaats klaar staan om te vertrekken waarschijnlijk naar de fabriek. Het lager moet direct ontruimd worden voor de Wehrmacht. Jonge Hilterjeugd soldaten van 14–16 jaar lopen met het geweer in aanslag rond de barakken en dringen aan tot spoed. De Russen zijn vlak bij. We horen het goed. Nu de jongens zijn allen direct klaar. Er wordt veel achtergelaten, maar het ziet er nu uit dat we de weg op gaan naar de bevrijding. We hebben allemaal honger en we krijgen eten voor 2 dagen, 400 gr. brood, wat boter en worst. Om 11 uur is het hele lager op mars naar de fabriek. Voor de laatste maal zien we Peter met zijn kliek, doch we mogen er niets aan doen. Rond 16 uur ongeveer komen we in Spandau aan. Het alarm is nu altijd durend en de Russen met hun diepvliegers schieten overal rond en we hebben al enkele malen moeten dekking zoeken. De sirenes gaan niet meer want er is geen stroom meer. Op de Rathaustoren hangt in de plaats een geelblauw, gele vlag. Aan de fabriek aangekomen mogen we daar niet meer in. Het is de eerste maal dat men ons daar weigert. We zitten er niet veel mee in als we nu maar in een veilige plaats terechtkomen. Maar neen. Waar we voor 2 dagen wat opgeruimd hebben in het lager der politieke meisjesgevangenis daar moeten we nu in. In de regen gaan we er naartoe maar eens daar aangekomen is er geen plaats meer. We bergen ons dan op in een grote hal waar Spreewerk zijn kanononderdelen op stapelt. We hebben er een zekere vrijheid en kunnen stelen wat we willen van het gereedschap behalve eten dat is er niet meer te vinden. Mijn dubbel rantsoen van deze voormiddag is reeds op. Er rest alleen nog een korstje brood voor morgen vroeg, als we dan nog leven want we beleven reeds aardige momenten. Op de S. Bahn rijden twee Duitse pantsertreinen weg en weer en de Russen met hun vliegers komen geregeld om het kwartier het stadsdeel mitrilleren en we hebben geen

schuilkelder alleen onze valiezen die iedereen reeds geweldig lichter heeft gemaakt. Al wat te veel is wordt weggegooid om in geval we weer weg moeten we onder de voet uit kunnen. Het regent dat het giet en de Russen mitrilleren maar, tot plots het bericht de ronde doet dat de Russen al een straat van Spandau onder vuur hebben langs de kant van Potsdam. We kunnen het ook horen. Verder dat we naar het westen mogen als we willen. Ze weten met ons geen raad. Ze hebben geen verblijf en eten voor ons en ze hebben angst dat we zullen samenzweren. Maar daar hebben we noch de wapens of de macht voor en de Vlamingen trekken er uit. Ik neem een transportwagentje met vierwielen weg met draaibaren voorwielen. We nemen verder nieuwe regenzeilen uit het depot en een uurtje later vertrekken we in een gietende regen met 3 wagens, allemaal Vlamingen, in westelijke richting. Het wordt stilaan donker en de branden en ontploffingen evenals het schieten lossen elkaar af. We willen naar Nauen. De mannen willen mij, Toon en Bertje niet volgen om langs een door ons bekende weg in de richting van Nauen te gaan. We trekken terug richting Falkensee langs het lager, maar gaan dan verder. Van geallieerde vliegers hebben we geen last en dat stemt ons niet gerust daar de Duitse radio omgeroepen heeft dat Amerika de betrekkingen met Rusland heeft afgebroken. Dit bericht verspreidt zich snel en nu willen we zo rap mogelijk bij de geallieerde troepen zijn als we kunnen. Ons plan is om zo snel mogelijk naar Rathenow of Stendal te gaan. Men zegt ook dat de Engelsen reeds in Friesack zijn. Dus we zullen er rap zijn. De Russen betrouwen we niet genoeg. Ook moeten we vooruit want ons eten is op. We trekken de ganse nacht in een plassende regen. We zijn reeds nat tot op onze huid. Even voorbij Falkensee vliegt een Duits vliegtuig laag over ons en stort dan een 100 verder te pletter en vliegt in brand maar dat interesseert ons niet meer en we gaan verder. Af en

toe horen we geweldige ontploffingen en worden we in een rode gloed gezet: We denken van bruggen die in de lucht vliegen. Verder ziet de gehele Oost- en Zuidoost kant van Berlijn rood van de frontgloed. Dit zijn we gewoon. We trekken maar en komen door bossen en velden tot we na gans de nacht, zonder eten wel te verstaan, we 's morgens aan het Bahnhof, de statie, van Dallgou uitkomen die ik en Toontje en Bert goed kennen. We sakkeren wat op de anderen want indien ze onze raad gisteren gevolgd hadden waren we hier na twee uur trekken ook geweest, en nu hebben we er een hele nacht over gedaan. Het is verschrikkelijk zoveel moeite en tijd verloren. Maar de tijden zijn even raar en we trekken verder op naar Wustermark

Maandag 23 april 1945

7 Uur in de morgen. De regen heeft opgehouden en we trekken verder om ons wat te verwarmen en om eten te zoeken. We hebben honger en we zijn vermoeid al zijn we zulk onmenselijk leven gewoon. We marcheren tot een paar kilometer voorbij Wustermark tot juist voor Nauen. Het is 11 uur en we gaan op een boerderij vragen of we daar mogen slapen de komende nacht en willen daar ook wat eten vragen. Maar we worden geweigerd. We mogen er één uurtje uitrusten en zij die nog wat hebben mogen het warm maken en dan moeten we verder. Ik heb dat korstje nog maar de meeste hebben niets meer. Om 12.30 gaat de tocht verder tot juist voorbij Nauen ik geloof het dorpje Helpe. We lopen een 20 tal boeren af voor slaapgelegenheid of voor wat eten, maar niets. Het wordt ondertussen zeer lastig op de grote baan naar Hamburg die wij aan het volgen zijn. Ze is vol terugtrekkende Duitse militaire colonnes en Berlijnse burgers die vluchten voor de Russen. Ik loop met de Peeters uit Turnhout een straat in van Helpe en

vinden er slapen, en in een karspoor in het slijk vinden we petatten, zo een 25 kg. Wat een geluk. Het is 16 uur en de mannen zijn blij. We koken de petatten zoals we dat gewoon zijn zonder ze te schillen, en of het smaakt. Ieder heeft er een stuk of 9. Dat is genoeg voor vandaag. Wat we morgen gaan beleven en eten moeten we nog afwachten. We gaan onmiddellijk het stro in maar zijn niet erg gerust want de kanonnen schieten niet zo ver meer van ons af en de Russische vliegers controleren en mitrilleren gedurig de baan. Door de oververmoeidheid slapen we toch in.

Dinsdag 24 april 1945

Omstreeks een uur of 4 worden we door lawaai op het erf gewekt vanwege Duitse vluchtelingen die verder willen want volgens sommige berichten zouden de Russen voor Nauen staan en dit al beschieten. Wij willen er dan ook weg. Een uurtje later zijn we dan ook reeds weg. Stijf en stram en met zere voeten want mijn lage schoenen zijn reeds erg versleten en ze zijn doornat. Maar we moeten verder. Het is zeer lastig op de baan en we komen niet goed vooruit met al die colonnes en de stukgeschoten wagens en verongelukte paarden die dood langs de weg liggen. De Russen nemen gedurig de baan ondervuur en we moeten wel een keer of vijf dekking zoeken en in 't koren lopen. Auto's staan langs de weg of in 't midden van de weg te branden die daardoor een geweldige stremming in de stroom van terugtrekkende teweegbrengt. Goed dat we niet veel last hebben met ons wagentje want van de Duitsers moeten we geen hulp verwachten. 23 Km. voorbij Nauen slaat er een baan af naar Rathenow en daar willen we vandaag geraken. Het zal een zware trekdag worden met geen eten in 't verschiet. Op die baan gaat het beter daar zijn alleen "Ausländer" op. De Duitsers

vluchten meestal naar Hamburg. Het is een goede baan en goed gecamoufleerd tussen de bossen. De bossen staan vol met Duits legermateriaal maar ze vallen ons niet lastig en laten ons met rust. Nu we vragen aan hen ook niets. Het is anders nu mooi weer en het is fijn in de bossen en we zien er zelfs wilde everzwijnen met hun jongen en het vlees steekt ons de ogen uit. Maar het is te gevaarlijk. De jongens trekken moedig doch het is lastig daar onze krachten ten einde lopen. Onderweg zien we Russische krijgsgevangenen die voortgedreven worden door Duitsers en die slaag krijgen omdat ze rauw vlees eten dat ze onderweg uit de gedode paarden hun billen snijden. Rond 20 uur bereiken we Rathenow. Onderweg heb ik 2 sneden brood gekregen van een Duitse molenaar waar we aardappelen wilden vragen voor onze mannen. We kregen echter alleen twee boterhammen en moesten daarmee maken dat we weg kwamen. De andere jongens hadden intussen enkele petatten op een veld gevonden die daar met ploegen bovengereden worden. In Rathenow ga ik met Miel Dieltjes uit Turnhout en Jos Palinks naar een dienst voor vluchtelingen vragen naar wat eten en om slaapgelegenheden. Ze sturen ons naar het lager op de steenweg naar Brandenburg. We gaan er met ons drie naar toe terwijl de andere jongens wachten op de markt bij een paar Belgen die daar liggen en vragen daar hoe we bij de Amerikanen kunnen komen die maar een 15 Km van hier liggen maar wel aan de andere zijde van de Elbe. In een frontgazetje staat te lezen dat straatgevechten plaats vinden in Berlijn vlak bij Spandau en in Brandenburg 35 Km van de plaats waar we ons nu bevinden. We zoeken dus het lager op en vragen naar eten. Men heeft niets anders meer voor ons dan voor ieder 2 sneden brood die we onmiddellijk binnenspelen. We spreken af dat we daar tegen de andere jongens niets van zeggen daar er voor hen toch niets meer is. Slapen kunnen we daar doen in een oude kantine die

reeds bezet is maar indien we alles goed bijeen duwen geraken we er wel bij. Wij dan terug naar de stad. Intussen zijn die mannen daar ook vertrokken want we moeten er over de Havel en de bruggen kunnen ieder ogenblik springen. Ze zijn al vertrokken om er nog over te kunnen en een achter gebleven makker moet ons verwittigen. Het is de Coolen uit Turnhout. Nu we gaan dan maar snel achterna en zullen dan maar ergens anders naar een andere slaappleats horen. Een paar honderd meter over de brug, als we bijna onze wagen hebben ingehaald, worden we opgehouden door een Duitse frontpolizeiofficier. We leggen het hem uit dat onze wagen al vooruit is. Maar daar is al een andere Duitser achterna gereden om hem terug te roepen. Ze komen terug en we bollen dan maar naar het lager waar wij zo even geweest zijn. We komen in het lager aan waar het vol ligt met Russinnen en Poolse. We slagen onze tent op in de oude keuken en gaan vol spanning slapen

Woensdag 25 april

Om 6 uur worden we gewekt door een soort alarm blazen dat 5 minuten aanhoudt.

“PANSTERALARM”, dus zover zijn de Russen niet meer van ons af. We zien het ook, want de Duitse soldaten liggen ingegraven tegen de spoorwegdijk vurens gereed. De mannen trekken de stad in, er zijn winkeliers die alles uitverkopen, uit angst dat ze het moeten afgeven aan de Russen. Ik loop ook rond in de stad en stel ook uren aan doch ik kan niets bemachtigen. Er zijn jongens die brood hebben kunnen krijgen. Plots in de voormiddag slagen een beetje voorbij ons Russische granaten in. Ik ga nog eenmaal in de stad maar bekom niets en ik durf er niet te blijven want het schieten vermeerdert en de Duitsers verwachten ieder ogenblik de Russen in de stad. Om

CORSENDONCA

14 uur krijgen we een telloorke petatten, dus wat te eten. Ik bezit nog een paar lepels erwten die ik nog in mijn valies had zitten. Maar we hebben ons nu in een schuilkelder genesteld het wordt te gevaarlijk er vliegen reeds geweer en mitrailleurkogels over het lager tot zelfs in de barakken. We zien zwart van de honger en ik durf mijn erwten slecht te gaan halen. Toch loop ik nog eens rap weg en zet ze op en dan terug de kelder in. 200 meter van ons is het kasteel van Rathenau, en daar is het oorlog. Russische pantsers zijn ingetrokken en worden hevig vanuit de huizen bestookt door de wanhopige Duitsers. Toontje, mijn beste maat, is met Bertje een paar patatten aan 't koken en loopt snel van uit de schuilkelder naar de stoof, als hij er aan komt kan hij zich nog juist neerwerpen achter een éénmansbunkertje en de granaat slaat in naast een groepje Russinnen. Resultaat 8 zwaar gekwetsten. Gedurig brengt men meer gekwetste meisjes, die in de stad waren om wat eten te bekomen, al bloedend binnen. We halen nu alles binnen en ik eet mijn half klaargemaakte erwten op. We hebben schrik voor de nacht en 't wil maar niet beteren, 't vermeerderd zelfs nog met schieten en 't wordt donker. De kogels vliegen naast de kelder in het zand en in de barakken slaan artilleriegranaten in. Niemand komt nog buiten. We zitten opgepakt in de kelder bij Russinnen en andere meisjes. Er wordt nu en dan al wel eens gelachen omdat ze zich ieder ogenblik gaan bevrijd denken. Ook wij willen uit de Duitse klauwen, al is het dan door de Russen. We hadden wel liever gehad door de geallieerden docht dit is nu onmogelijk het zullen de Russen zijn. We wachten en leven ongeduldig, onrustig en onzeker. Er vallen meisjes flauw van schrik door het geknetter en het gedreun. Allen denken aan thuis en aan hun geliefde en of we er nog wel doorkomen zullen. De nacht gaat traag en angstig voorbij. Buiten ziet het rood van het oorlogsvuur. Het wordt toch eindelijk licht en we zijn donderdag 26 april 1945.

CORSENDONCA

Donderdag 26 april 1945

Zou het dezen dag zijn die ons bevrijden zal? Dit is het eerste wat we mekaar vragen en hopen. We hebben eten nodig, en rust als het kan. Meerdere straten van Rathenau branden en 't schieten verminderd niet. In de voormiddag gooien Russische vliegers strooibriefjes uit. Dat de Duitsers zich moeten overgeven om onschuldige mensenlevens te sparen. Ook dat ze de "Auslanders" en politieke gevangenen moeten vrijlaten en niet mishandelen. Dit is ondertekend door Stalin, Churchill en Truman die nieuwe Amerikaanse president. Dit laatste verheugt ons en stelt ons gerust. De uren gaan traag en zenuwlopend voorbij. Het wordt middag en 't schieten met de geweren en mitrailleurs vermeerderd nog, maar de artillerie gaat al verder. Om 12 uur begint het te kalmeren met schieten, er vallen nog wel enkele schoten en om 15 uur wil een buiten om te wateren en komt dan binnengelopen "Ik heb Russen gezien, ze gaan over de sporen" roept hij. We vertellen het aan de Russinnen en er is geen houden meer aan. Zo lopen buiten en ook wij. We zien in de verte de Russen door de straten gaan en enkele komen naar 't lager toe. Blootshoofd, mitrailleur onder de arm, een lederen vestje aan en botten. Flinke soldaten. We zijn nu BEVRIJD van de Duitsers en zien voor 't eerst in ons leven Russische soldaten. De Duitsers zijn weg maar het gevaar nog niet, er wordt nog geschoten. Doch het hele lager staat op zijn kop van vreugde. De meisjes wenen van geluk en omhelzen de Russen die verder moeten en nog geen tijd hebben. En nu aan eten gedacht. Er komen reeds burgerlijke Russen het lager in met konijnen, geiten, velo's enz., tot auto's toe die ze bij de Duitsers gaan halen waar het staat. Vele Duitsers zijn weg, de anderen blijven in huis als een geslagen lam zitten en hangen een wit laken of doek buiten, teken van overgave. Bertje en

Franske komen ook reeds van een boer met een mand petatten en zijn een koning te rijk, dat ze dit voor hen en ons hebben kunnen meebrengen. Er wordt al dadelijk van koken gepraat. Ik zie echter een meisje met broodbloem in een straat en dadelijk ga ik met Miel Dieltjens op zoek, en we vinden de bakker. Er staat een Russische soldaat voor de deur en we mogen nemen zoveel we willen en kunnen. De Miel geeft me zo een zak bloem van een 75 à 80 kg op m'n rug en neemt zelf nog 2 grote bussen mee. Hoe gelukkig we zijn daar denken we niet aan, er is eten nu. Terug in het lager heeft de Peeters reeds 2 emmers soep uit een fabriek dus onmiddellijk wordt er gegeten tot we rondik zijn. De soep nauwelijks door de keel of ik ga weer op zoek. Eerst achter konijnen doch daar zijn de Russen al mee weg en ik maak maar een heel kleintje buit dat we maar laten lopen. Dan terug de stad in en daar vind ik mijn goesting in een kruidenierswinkel waar de baas, van schrik, zelf alles geeft wat men verlangt en spaart al zo zijn installatie want met een 30 man binnen wordt anders alles vernietigd. Ik vind daar een emmer vol marmelade en een emmer stroop. Ik neem onder mijn armen nog een doos met pudding mee en bakpulver, nog niet eens wetend wat we daar mee kunnen gaan doen. Maar 't gaat mee in een roes van hebzucht en plunderzucht na zoveel hoger; alles wordt meegesleurd. Er wordt door ons nog naar geen kleergoed gezocht. Alleen eten speelt de rol en ook rookwaar doch dat is er voor ons niet want daar geraken we alleen aan door een pot kaarsvet en een kilo stroop te ruilen tegen 2 kastjes sigaren bij de Russinnen. Dadelijk wordt gerookt en marmelade met soep gegeten met hele lepels. Aan ziek worden denkt niemand aan. We worden nu weer mens en, "wilde mensen" tegelijk. Nog wat: tijdens 't verblijf in de kelder wordt kennis gemaakt met een Duits politieke gevangene, een meisje van 17 jaar en die reeds 2 jaar in een kamp heeft gezeten.

"Monika", is haar naam. Ze krijgt eten van de mannen en ze begint te vertellen hoe ze door de Führer te verwensen, en door haar eigen familie verraden te zijn geweest, in gevangenschap werd gestoken tot ze 22 jaar wordt. Het meisje is nu gelukkig al is haar vader en moeder voor 3 jaar terug doodgeschoten wegens spionage voor de Russen. Nu vraagt ze of ze met ons mee naar België mag, in Brussel heeft ze een tante wonen, zegt ze. Allen stemmen wij toe en ze kan met ons mee gaan. Ze is blij. Nu de Russinnen zijn reeds bezig met hun gerief in te pakken om de weg naar huis in te slaan. Wij willen dat ook doen maar we kunnen nog niet naar 't westen daar wordt nog gevochten tegen de Duitsers aan de Elbe. De Russen zeggen dat wij achteruit moeten. Er bestaat nog kans dat de Duitsers terug kunnen komen en als ze ons dan zien zijn we er onverbiddelijk voor de kogel daar we ons best voor eten te goed hebben gedaan. We geloven wel niet dat ze terug zullen komen, maar we spelen zeker en gaan ons klaar maken om enige dorpjes terug te trekken. Onze groep bestaat nu uit mezelf, Bertje Dieltjes, Toontje Aerts, Jos Verveckken, Franske Andriesen, Jozef Coolen, Miel Dieltjens, Frans Peeters, Kobus Verhoef (Hol), Henk Schimmel (Hol), Hendrik Sluis (Hol), Piet Verbeek (Hol), en Rikus ook van Holland daarbij nog die Duitse Monika en Stan Laurijsen.

De wagen wordt gepakt en opgeladen, nu veel zwaarder dan eerst er zit nu bloem, petatten, stroop, marmelade, zemelen en suiker, die de Hollanders hebben buitgemaakt bij op en nog pudding enz.

We vertrekken om een uur of 8 uit het lager over een slechte zandweg vol kuilen en telefoondraden. Een 100 m van het lager verwijderd juist achter de wagons van treinen die volledig vernielt zijn, vinden we de 1ste dode Russische soldaat met een kogel in zijn voorhoofd. Het doet wel akelig zo op 't eerste

zicht doch we zijn zelf nu reeds een beetje verwilderd en als we 20 meter verder er weer een zien liggen dan kijken we er naar met zoveel gevoelens alsof we naar een dode kat zien. 50 Meter vandaan zien we 2 Duitsers liggen. Mannen in spoorweg uniform. Nu zitten we op de plaats waar zo even nog leven en dood mekaar verwisselden, met kuilen van granaten en stukgeschoten kanonnen en wagens. Een beetje verder liggen een paar dode paarden voor een Duitse vluchtelingwagen waaronder nog een dode grijsaard ligt. De Russen zeggen tegen ons niet veel, ze zien aan onze vlaggetjes dat we geen Duitsers zijn, verder zijn ze te dom om te weten dat we Belgen zijn. Daarbij hebben ze nog veel te veel last om uit de stukgeschoten huizen de weggedoken en nog gevaarlijke Duitsers op te sporen. Hier en daar wordt in een bosje nog geschoten met geweer en mitrailleur. Even buiten de stad zitten we terug in de bossen waar de Russen nu hun geschut opstellen tegen gebeurlijke tegenaanvallen van de Duitsers. Af en toe schieten ze weg en weer zodat de kruitdamp ons in de neus en mond prikkelt. Wij zien dit ook in en we willen uit deze zone uit. We vinden onderweg een goede velo die we overhand eens berijden. De eerste rit na 2 jaar en 2 maanden. Het is een aardig gevoel, doch het gaat nog best. Nu zien we het Russisch leger vlak achter het front. De auto's en moderne wapens zijn meestal van Amerikaans fabrikaat. Het Russisch materiaal ziet er stevig uit maar niet zo modern. Hun auto's hebben hun claxon buiten de cabine staan. Verder zijn het grootste deel, $\frac{3}{4}$ wel, paardenspannen met dronken en ruwe soldatenkerels er bovenop. Die zich maar bemoeien met de Russinnen en de Poolse die voorbij trekken en die zich laten beleven door hun roes door de bevrijders die wat al te wild zijn, volgens ons. We hebben onze velo nu een uurtje en we moeten hem reeds afgeven aan een Rus die er een andere voor in de plaats geeft die een

platte band heeft, en daar weet hij geen raad mee. Ze zijn hier allen bezig, zonder naar het levensgevaar te zien, aan t leren velo- en moto rijden. In een bos staat een auto bij een grote kuil waar de Russen hun doden aan het begraven zijn en ze hebben er vele want hun camion ligt nog opgestapeld met lijken. Overall op onze weg hebben we last van dode paarden en ander vernield materiaal, en hier en daar een uitgebrande tank. Vlak voor ons komen uit een bosweg een paar Russen met een honderdtal partizanen " Volksturm" die met ontmoedig en angstige gezichten als zijn ze levensmoe meegaan. Hun lot is bitter doch ze hebben er eens plezier aan beleefd als ze vroeger in de Duitse propagandafilms hun soldaten met krijgsgevangenen zagen opstappen en ze hebben ze zelf misschien ook nog geambeteerd bij het werk. Wij trekken altijd maar verder langsheen de oprukkende Russische en nu ook Poolse kolommen, op zoek naar een dorpje om te slapen. Tegen dat het donker wordt komen we aan een verlaten dorpje waar nog enkele boerderijen aan het uitbranden zijn. Ik en Bertje vliegen de 1ste de beste boerderij binnen langs achter waar de deur openstaat. Al het beddengoed ligt reeds op straat. We roepen eerst of er niemand meer binnen is, want het is levensgevaarlijk zowel voor Russische soldaten of burgers die nu meestal dronken en gewapend zijn en die nu op plundering uit zijn en evenals voor Duitsers in hun bange wanhopige verdediging. We horen niets en we trekken met een brandend kaarsje binnen. Het huis is nog niet fel onderzocht. Wij zijn er bij de eersten en we doen een rijke buit aan eten op. Ik vind al dadelijk een paar gesteriliseerde potten met varkensvlees en bloedworst. We roepen de andere mannen, maar die hebben nog te veel schrik, we zijn nog te dicht bij 't front en om dan met kaarslicht te werken zeggen ze. Maar ze komen toch en we ontdekken nog verse melk en eieren en vet. Maar geen brood.

Ook nu wordt naar voetgetuig gezocht en ik vind een paar hoge schoenen die ik maar dadelijk aantrek in geval we er eens in alarmtoestand uitmoesten. Anderen vinden hoge botten maar geen die mij passen; mijn voeten zijn te groot. Onze Duitse beschermeling vindt in een zak nog een in de haast van de boer vergeten droge hesp. Dat komen we nog te kort. We zitten in een paradijs van eten. Er zijn nog wel vele doodsgerevaren om ons heen, die we dadelijk vergeten, daar we ons als dol eten en drinken van de potten vlees en de melk. Om 21.30 ongeveer want van uur of dag weten we niet veel meer, we houden het licht en de zon in 't oog, gaan we een plaats zoeken in 't stro. Doch van slapen komt niet veel in huis al zijn we afgetobd. Alleen de gedachten dat we nu menselijk eten hebben, en nog voor morgen en nog meer dagen, houdt ons wakker. Zo het gebeurt het dat we even uitgepraat zijn van deze dag vol gebeurtenissen dat er weer ene met een prima diner voor morgen op te noemen wat we gaan klaar maken. Weer een ander voelt dat zijn maag niet meer in orde is. Een derde de Peeters, moet er reeds uit. Hij heeft te veel gegeten en heeft reeds buikloop. Hij gaat buiten achter de schuur en eer hij terug in het strooi ligt heeft hij nog 7 maal zijn broek op en af gehad, zegt hij. Toontje heeft juist voor 't slapen gaan een hele pot marmelade met een lepel uitgegeten. Ik ook een paar lepels. Het was te lekker, zei hij en er was genoeg nu voor allen. Alles smaakt voor ons als koek. Toon krijgt last en moet er effen uit om wat te doen. Als hij terug komt is hij zijn hele marmelade kwijt. Alles is over zijn tong teruggeworpen met veel pijn en de helft van zijn ingewanden erbij, denkt hij al angstig. Ik heb ook genoeg van alles geproefd en kan maar mijn slaap niet vatten. Ik denk verder aan thuis en daar waar ik me reeds bij gevoel. Ook danken we O.L.Heer allen omdat we de bevrijding hebben doorstaan zonder stukken of letsels. Bertje raakt niet weg uit

zijn vleesroes. Hij ziet nog te veel kiekens, kalveren en konijnen lopen voor zijn geest, zegt hij en zo gauw morgen vroeg de eerste haan kraait ga ik pannenkoeken bakken, roept hij uit. Daar ga ik een specialleke van maken, beloofd hij. Dat is nu het einde voor vandaag, denk ik. Het zal nu wel ongeveer 24 uur zijn en ik dommel weg, nog wat angstig want soms rammelen de pannen boven ons hoofd van het dreunen door het kanongebulder aan het nog niet zo ver van ons verwijderde front, dat precies terug dichterbij komt.

Vrijdag 27 april 1945

Ongeveer rond een uur of 2 kraait een haan door het aanhoudende weg en weer geloop van onze makkers die aan buikloop lijden en alsof ons Bertje nog gewacht heeft. Hij vliegt recht en roept "jongens we gaan bakken 't is morgen. Wie haalt er de eieren, suiker en de bloem van de wagen?" Enkele mannen staan mee op maar betrouwen het nog niet dat het al morgen is. Er is nog niet het minste spoor te zien van de opkomende zon. Het doet er echter niet toe, ze gaan bakken. Franske Andiessen maakt het deeg voor de pannenkoeken met bloem, bakpulver, melk en eieren, "het moet iets kostelijks worden" zegt hij. De Vervecken zorgt dat we gebakken pottenvlees zullen te eten krijgen en Miel Dieltjens zorgt als liefhebber van pudding dat we ook dat zullen te bikken krijgen, al is het nog maar morgen. Ik blijf nog wat in 't strooi liggen. Ik heb gisteren al genoeg gedaan. Anderen komen ook terug in de schuur. Het is nog te vroeg en de morgen koude is er nog en het blijft steeds donker ook. Wanneer het nu echt begint licht te worden, worden we voor eten geroepen. Bertje deelt zijn koeken uit. De grote van een halve meter doorsnede en 3 cm dik. Een Hollander schudt er de man een half pond suiker op. De Veek laat zijn vlees

eten, zonder regels en genoeg. De Dieltjens zijn pudding moet iets wonderbaars zijn, een 12 tal eieren erin, volle melk en suiker genoeg, daarbij kunnen we er nog siroop of marmelade opsmeren zoveel we lusten. Doch we eten ons allen reeds dik in den Bert zijn koeken, enkelen eten nog wat pudding tot er de helft van ons kliekske zich ziek voelt en terug 't strooi in willen om er dan vervolgens uit te rennen om hun bed van 't vuil maken te sparen. Ieder van ons heeft een buik als een biervat en we spreken over het verleden dat we toen zegden dat we zouden stilaan moeten doen bij de overgang van 't rantsoen leven naar de volle goesting en naar de kracht van het voedsel dat we zouden gaan eten. Doch nu kijkt geen enkele naar de maat of waarde van het eten en er wordt gegeten als varkens. Heeft er ene goesting voor dit of dat hij eet er zijn lijf in dik gelijk welk uur van den dag. Nu hebben we het en eten we er ook van. Vervecken en Peeters voelen zich reeds dodelijk ziek. Ik nog niet zo erg, doch moet evenals de rest een tiental keren uit de broek. We doorzoeken het geboerdte nog wat af naar voetgerief en wat klederen doch er wordt niet veel goeds meer gevonden. De Russische gewezen dwangarbeiders zijn nog plunderachtiger aangelegd dan wij en zijn ons reeds voor geweest. Het speelt ons niet veel meer in onze kop voor klederen. We leven en hebben nu eten. Rond een uur of 8 beginnen we weer eens serieus te praten. Wat we nu gaan doen en hoe we nu gaan trekken om naar huis op aan te werken. We horen dat we nog terug moeten daar het front nog niet ver genoeg weg is en ook zijn de Russen nog niet met de Amerikanen in contact. Wat we wel iedere dag verwachten en verhoppen, maar toch om wat zekerder gerust te leven vertrekken we naar een volgende dorp. Waar we tegen de middag aankomen na onderweg nog honderden dode paarden voorbij te zijn getrokken. Ook dode Duitse en Russische soldaten liggen nog

langs de baan. Het stelt ons niet beter gerust wanneer we onderweg de Russische kanonnen nog in afwachtende houding in stelling zien staan naar 2 richtingen opgesteld naar links en naar rechts van de weg en ook achter ons. We horen langs de zijde van Rathenau het kanongedonder nog. We komen dan in het volgende dorp terecht en Bertje loopt reeds achter konijnen. We vinden daar ook onze Mechelsche en Brusselsche kameraden uit het lager terug, die niet verder mogen. Zij wilden de kant uit vanwaar wij kwamen. Ook de baan naar Brandenburg 23 km van hier mochten zij niet op. Ook wij mogen er niet op want volgens de Russische wacht, die daar bij het juist opgesteld antitank kanon staat, verwachten zij een tegenaanval door de Duitsers vanuit het bos naast de steenweg en ze raden ons aan van nog verder terug te trekken richting Nauwen daar kunnen we gerust zijn zeggen ze. We bollen het niet af of ze moeten er ons toe verplichten. We betrouwen de Russen nog niet. Ze zijn anders wel goed voor ons en we mogen doen wat we willen en krijgen er zoveel erwtensoep van als we maar kunnen verzetten, al is het wel meer vet dan erwten, en in een boerderij drink ik er nog een halve fles rode wijn bij leeg. Een weinig later voelde ik me dan ook zo ziek als een hond. De Vervecken zijn we reeds een paar uur kwijt. Rond een uur of drie komt hij afgezakt zo bleek als een dode en hij verklaart ronduit dat hij ver kapot is, en hij heeft geen lust meer voor nog iets te eten. Ook 2 Hollanders en de Peeters delen ons lot. Anderen hebben ook genoeg en hebben ook een gratis abonnement om snel de broek af te doen. Het is ongeveer 16 uur en een Russische officier verplicht ons om terug te trekken. Ieder ogenblik verwachten ze een Duitse uitval. Alles wijst er inderdaad op zodat we het raadzaam vinden van verder te trekken wat we dan ook doen. We doen toch maar enkele kilometer en willen daar dan in een van de dorpen blijven en daar dan maar afwachten tot we eens

naar huis zullen mogen en kunnen

Om beurten lossen we mekaar af aan onze wagen waaraan vanachter nu een emmer hangt met drie gekookte konijnen en petatten onder mekaar gestampt en ook een kan vol met siroop. Echt trekkersleven in de wijde wereld. Verlaten van alles wat ge lief hebt. Doch dit leven trek ook aan als is het nog vol doodsgevaar. Nog steeds horen we geweer en mitrailleur genetter in de nabije bossen. Alleen het gevoel van bevrijding en het vele eten stemt ons licht. Nu en dan wordt gezegd. "Ze moesten het thuis eens zien dat we zo leven", en dan komt het als een floers voor de ogen, thuis, gelukkig zijn, als ze nog leven? . De moed erin en niet opgeven. Nog steeds rijden we langs de baan langs waar de Russen zijn opgetrokken en waarlangs heel wat auto's en ander materiaal ligt te smeulen van het oorlog voeren. We zien vervolgens een dorpje liggen dat voor 75% stuk is geschoten en waar de steenweg, die we moeten volgen, doorloopt. Het ziet er daar niet al te rustig uit en we naderen het met een beestje angst want af en toe zien we er nog artilleriegranaten inslaan. We besluiten om er rap door de reizen en een andere plaats te zoeken, maar een 300 meter voor het dorpje, een 50 tal huizen, een paar boerderijen en een kerkske, zoals dat hier overal is neergeplakt, staan enkele Russen op wacht en ze verbieden ons door het dorp te trekken. Gevaarlijk, zeggen ze. Nu dat hebben we al meer gezien. Ze wijzen ons echter een weg aan, door de vluchtelingen reeds gemaakt, dwars door een korenveld van een 20 cm hoog. Het zal niet gemakkelijk zijn om daar met onze wagen door te geraken, goed dat het maar een 200 meter is en dan zijn we terug op de goede baan. Alzo vermijden we het dorpje. Met man en macht wordt aan ons wagentje getrokken en geduwd. We zijn zo tot op een 70 tal meter van de baan genaderd, als we in het bos een reeks kanonschoten horen en het vreeslijk gefluit

van granaten die naar onze richting vliegen en tegelijk al ontploffen. Een deel komt terecht in de uiterste dorpsrand, onze kant uit, en in de bomen en weiden links van ons. In één seconde liggen we allen in het koren zo plat mogelijk en zo veel mogelijk bescherming zoekend onder het wagentje, waar we maar met een man of 4 gedeeltelijk onder kunnen, als het kan. Ik lig er met mijn kop en borst onder, het gezicht in het zand, en het gaat er op los. Geregeld schieten de kanonnen en gestadig komen de ontploffende granaten dichterbij ons. Zouden dit ons laatste minuten van ons leven zijn? Nu en dan zegt de ene. "Ze gaan er al over". Maar dan slaat er weer een in vlak naast ons, op nog geen 5 meter afstand. We worden onder het zand bedolven en telkens krijgen we ook een drukking die ons tegen de grond drukt als zo een ding neerploft. Het wordt nog erger. We liggen ermiddenin en telkens een kanon vanuit het bos vuurt, is het alsof dit laatste schot voor ons gaat zijn. De zenuwen staan gespannen. De kogel wordt afgedaan naar zijn gefluit dat als een sjirpend iets afkomt. Ik denk nog even thuis en denk seffens word ik uiteen gereten en is alles gedaan. 't Is alsof ik me reeds dood gevoel. Een slag en gekraak van het staal der granaat dat uiteen breekt, en weer zijn een paar andere sjirpende kogels in aantocht. Tweemaal voel ik aan mijn vlees dat er granaten de grond inboren zonder te ontploffen. Voor wat een gelukkig gevoel dat geeft hebben we de tijd niet voor om over na te denken want steeds komen er nieuwe dingen aangehuild en vallen voor, achter, naast en juist over ons heen. We zien duidelijk de zandfontein omhoog vliegen met daar tussen een blauwe steekvlam en daarop het bliksemsnel gefluit van de stukjes schrapnel. Het duurt precies uren en het houdt maar niet op met schieten. Nu gaat het grootste gedeelte toch al over ons heen en we worden stilaan weer denkende en Goddankende mensen. 't Wordt tijd dat ze er mee gaan eindigen

ook want we willen gaan lopen, zo spannen onze zenuwen. Goed dat we niet hebben gedaan anders zouden we onvermijdelijk gedood of zeker gekwetst zijn geweest. Onze neus en mond zit vol stof, zand en kruitpoeder. Het houdt eindelijk op, nog enkele schoten. We blijven nog liggen en besluiten dan snel om rap naar de gracht te lopen naast de baan en daar in een granaattrechter af te wachten. We doen het en na een paar minuten schijnt het dat er een pauze in het schieten is gekomen. We moeten daar weg van de Russen die daar in dezelfde gracht liggen en er met hun mitrailleurs en antitank kanonnikens staan opgesteld. We zitten dus weer vlak in de frontlijn. Rap vliegen we weer naar onze wagen die gelukkig nog heel is. Hotsend en botsend vliegt hij nu over de gaten en kuilen. Wat achter ons gebeurd daar kijkt niemand van ons nog heen. Alles gaat nu vooruit. We willen hier in het snelste tempo buiten schot geraken. Nu zien we het eerst hoe dat we daar tussenuit geraakt zijn zonder stukken of schrammen. Allen danken we God in stilte. Er staan treffers op 5, 10 en 15 meter rond onze ligplaats. Het geeft ons een naar gevoel en we zeggen het rechtuit. "God heeft ons leven nog niet nodig." De kans was er wel voor. "Hij heeft misschien nog te veel volk te sorteren daarboven", zegt een van de mannen, terwijl hij uitblaast want nu gaat het al lopend met de wagen over de baan die we nu bereikt hebben. De Russen in de gracht roepen en schreeuwen dat we van de baan moeten met ons karretje. Er wordt niet naar gekeken of geluisterd en lopen allen aan de wagen trekkend of duwend. Het gaat van links naar rechts van de baan om de gaten en de afgeschoten takken die op de weg liggen te ontwijken. Langs de baan zien we gekwetste en dode paarden. Na ongeveer een 2 km gelopen te hebben houden we op en vallen allen tegelijk naast de gracht en bekijken mekaar eens aan. Dat was nu eens frontoorlog. We lachen met mekaar als

we elkaar bekijken. De haren verward in het gezicht, de klederen en de handen en gezicht vol zwart stof en zand en half grijs van de poeder. Hoofdzaak is, en we lachen en nu eens mee, dat we er allemaal heel en levend uitgekomen zijn. Lang wordt er niet opgehouden en zij die goesting hebben voor petatten met konijn, kunnen zich nu te goed doen. Maar ze zouden nu liever een sigaretje hebben. Vele onder ons hebben de tijd nog niet gehad om hun abonnement van uit de broek af te handelen en doen dit nu rap om dan weer voor te snellen. De ingesloten Duitse S.S. partizanen zouden nog wel eens van uit het bos ons den duivel kunnen aandoen. Het Duitse meisje heeft ieders bewondering opgewekt omdat zij zich zo kranig gehouden heeft. Maar ze heeft buikpijn zegt ze en gaat dan met deze en dan met een andere makker arm aan arm met ons verder. Het is nu ongeveer 21 uur geworden en de belevenissen van de dag dringen ons op om een slaappleats te zoeken. Op een heuveltje ligt weer een dorpje van waaruit we ons slagveld nog eens kunnen overzien. We zullen hier verblijf houden, als er nog plaats is, want het ziet er erg gehavert uit Tot zelfs het kerkhof, dat tegen een bergje is gelegen, heeft granaattreffers gehad. Het stinkt er geweldig. Of het is het van de dode paarden in de omtrek liggen ofwel komt het van de opengesmeten graven. We zoeken er niet naar en trekken het dorp in. Er zijn een paar Russen in het dorpje en na een paar boerderijen te hebben afgelopen, die al bezet waren door hetzelfde volk als wij, vinden we een leeggeplunderd schoenmakershuis met achteraan een schuur waar we onze wagen al in plaats. Dadelijk wordt de hele boel afgezocht naar eetwaar en andere bruikbare dingen, want plunderbloed loopt nu door onze aderen. Verder gaat onzer allen aandacht of er water te krijgen is, iets wat we op een 20 meter afstand vinden, en of de in de keuken staande stoof wel een goede is. Deze blijkt in een goede staat te zijn. We kunnen

erin bakken en koken wat we wille. Hier besluiten we van dan te blijven wonen tot we nieuws weten hoe dat we thuis kunnen geraken. We buurten nog wat bij de stoof en we praten over de belevenissen van de dag en over het groot geluk dat we hebben gehad. Daarna maken we onze hooibedden in orde en zetten nog wat bonen in 't water voor morgen en gaan dan te ruste. Het zal nu wel ongeveer 23 uur zijn.

Zaterdag 28 april 1945

We slapen goed in het hooi. Met al dat gedoe van de laatste tijd weten we niet meer precies wat dag of tijd het is, zodat we altijd maar moeten schatten wat dag en uur het ongeveer moet zijn. Het moet toch al wel half in de voormiddag zijn als ik opsta na 's nachts niet gerust te hebben geslapen. Gedurig horen we nog het mitrailleurvuur en de kanonschoten van de Russen en ontploffingen van granaten aan de rand van ons huidig dorp. Daarbij hebben de jongens, die naast onze wagen slapen, nog een 3 maal controle gehad van de Russische wacht die hen eerst uitlichten en dan vroegen naar hun nationaliteit, of er Duitsers bij ons waren en soms geen vrouwen. De nodige uitleg en ze stapten het af. Voor ons morgenontbijt eten we, daar we geen brood hebben, pudding met suiker of stroop. Vervolgens schel ik met een paar anderen een paar petatten en Bertje, Toon en Schimmel zoeken achter konijnen en kiekens. Er worden een paar konijnen ontdekt zodat het middagmaal vandaag iets feestelijks moet worden. De bonen worden ook klaar gemaakt. Onze Duitse meid zorgt ervoor dat de eetzaal er voornaam uitziet. Ze vindt daarvoor genoeg borden, vorken, lepels en messen in de kelder. De Miel zorgt weer voor zijn pudding en voor 3 duiven die hij en Toon gaan binnenwerken als Toon ze zuiver maakt. Als alles aan 't bakken en koken is, daar zorgt

Kobus Verhoef en Vervecken voor, gaat de rest op zoektocht. Het hele huis wordt afgezocht naar schoenen maar men is ons al voor geweest. Verder worden de boerderijen afgezocht die allemaal goed getroffen zijn en waarvan sommige zijn uitgebrand. Hier en daar zie ik nog dode Russen liggen, die al niet te fris meer reiken. Zo heb ik gisteren, in dat andere dorpje nog, in een keuken gekeken waarin een granaat was ontploft en waar de hele familie nog in de keuken lag allemaal dood en vol bloedt. Vieslijk en we trokken ons dadelijk terug met in mijn gedachten. "Hoe ziet het er thuis nu uit?" Ik kom nu op een Herenboerderij, alles ligt er in wanorde en in stukken. Ik vind er een nieuwe hoed. Daar naai ik de Belgische driekleur op en draag hem nu voortaan altijd. Tegen de middag is alleman terug aan wal. Ik heb nog een bakje ajuin gehaald voor saus te maken. We zijn nog wat te vroeg voor het eten en we liggen in de stoelen en vertellen wat over alles en nog wat. Plots komt er een dronken Poolse burger binnengeschooten met veel lawaai. Die mannen hebben nu wat meer te vertellen dan wij omdat er ook Poolse troepen in Russische legerdienst hier in het dorp liggen. Daar profiteert deze kerel nu van. Hij wil ons hier buiten zetten, maar dat gaat zo maar niet. Hij dacht dat we Duitsers waren. Ten slotte neemt hij het kastrolleke met de 3 duiven van Toon en Miel mee die bijna juist kaar waren om op te eten. Daarmee is hij dan weg. We zegden maar niets want als hij in de feestkamer naast de keuken was gegaan zouden we nog meer zijn kwijt geraakt. Rond 14 uur begint het feestmaal. De beide koks dienen op. We eten een prima bonensoep waar een kieken in gekookt is en dan petatten met zoveel konijnenvlees als we maar willen. Als we de dikte van een tonneke hebben en niet meer kunnen opstaan komt de fles "Schnaps" op tafel die de Peeters heeft buitgemaakt in het vorige dorp. Alles wordt in echte borreltjes opgediend en we roken daarbij onze laatste sigaren op. Wat een leven!!.....nu.

We komen nog muziek te kort en Kobus en ik spelen wat op een mondharmonica. Als alles op is kruipt de ene na de andere in het hooi en valt in slaap, zo vadsig zijn we geworden. Een paar anderen zoeken het dorp verder af of horen achter nieuws en bepraten onze toestand want we zitten zonder brood, en ook over ons doel het weerkeren naar de Heimat. Franske Andriessen en ik repareren mijn schoenen. Hier hebben we er materiaal genoeg voor. Bertje en Peeters vangen kiekens om morgen eieren en vlees te hebben. Ze sluiten ze nu reeds op want alle "Ausländer" zoeken en lopen achter vlees en slachten hele varkens van over de 100 kg.

Voor het slapen gaan eten we petatten met de overschot van het vlees en verder vertellen we weer ondereen de nieuwtjes van vandaag en over het smakelijk diner. Om een uur of 22 kruipen we in onze hooi en luisteren weer met een angstig hart naar het frontgebulder dat soms nog dichtbij is. Het moeten die ingesloten S.S. troepen nog zijn die onze pannen boven ons hoofd doen rammelen van het schieten. Tinus Fokken, een Hollander is maar niet gerust en is zeer zenuwachtig. Ik zelf ben het ook niet. We slapen wat tot rond middernacht. als we allemaal wakker schrikken, de hele schuur davert en schut. Geweldige knallen met over dovend geluid doen zich horen. Wat mag dat zijn, volgens het geluid dat we kennen, van onze vuurproef eergisteren, is het alsof het uit ons dorp wordt afgeschoten. Maar nu zijn die ontploffingen hier en een halve minuut later aan de andere zijde. Niemand snapt het en is nog minder gerust. De Coolen houdt het boven niet meer uit, hij gaat buiten kijken zegt hij en blijft dan bij de wagenwacht liggen. Die zijn al een paar maal gewekt geweest, weer door de controlewacht van de Russen.

Zondag 29 april 1945

Ongeveer rond 4 uur in de morgen horen we veel stemmen en gerammel en lawaai van karren en paarden op de koer. Dadelijk wordt de deur opengedaan en we liggen allen wakker te luisteren naar het praten van onze makkers onder ons. Het zijn Russische soldaten die hier blijven tot morgen denken ze. Het is te licht geworden om met hun colonne door het dorp te trekken en over de baan waar nog steeds die S.S. troepen op schieten. Min of meer gerust gesteld, nu dat het Russen zijn, dommelen we weer wat in tot een uur of 8. Dan staan we op en we krijgen van enkele makkers ieder een paar sneden brood, daar zij van de Russen, die hier met de keuken staan, een 2 tal broden hebben gekregen. Dat smaakt nog maar best met daarop de pudding van Miel. Nu wassen we ons eens flink en we scheren ons ook nog eens. Verder worden er nog wat petatten geschild en huiszoekingen gedaan voor wat brood of smeerwaar. 's Middags eten we petatten met halve erwten en soep van de Russen, die in een keuken een heel varken van een 50 kg meekoken. Zo moeten dat wel vette sterke en taaie kerels worden. Het ziet er hier zo een officiersstaf uit en ze hebben ook onze feestkamer in beslag genomen. Waarin ze niets anders doen dan liedjes brullen, Wodka zuipen, sigaretten roken en chocolade eten. Nu, ze hebben een speciaal wagentje bij zich waarop een vat van een 100 liter Wodka op ligt benevens de sigaretten en de chocolade. Ze zijn niet slecht voor ons en we kunnen hele tassen wodka drinken. We krijgen ook sigaretten en een stukje chocolade. Allen "Stowaris" (kameraden) zeggen ze. Het meisje krijgt zelfs een hele doos chocolade die wordt uitgereikt door een Rus die een beetje Duits praat. Hij vertelt haar van alles, doch zij weet waarom het gaat, daar we het haar al voorzichtig hebben uitgelegd. De Rus ziet er goedig uit en vertelt haar dat

hij hetzelfde lot deelt als zij en dat ze nu moet leven en om de duur praat hij reeds al van, heden kinderen maken morgen zijn ze groot. Het meisje lacht omdat ze niet weet wat anders te doen maar ze is wat angstig nu. Als de Rus even in de kamer gaat, raden wij het meisje aan van in de schuur zicht te ontrekken aan de begeerlijke blikken van de Russen. We vertellen haar dat we morgen zullen vertrekken. We zien wat hier gaat gebeuren en we willen vermijden wat misschien onmogelijk gaat worden. Het is wel een Duits meisje, doch zij is te jong, te onschuldig, en te zwak om aan de Russen te worden blootgesteld voor hun dierlijkheden. We zitten deze toestand te bespreken als we plots een Russische Commandant voor ons hebben die ons van alles vertelt in 't Russisch. Hij ziet er kwaad uit en vraagt wat voor lieden wij zijn. We bleven allen zitten met onze hoed, of wat we ook op hebben, op ons hoofd. Dan gaat hij bij de officieren in de kamer naast ons die hem dadelijk groeten en luisteren naar zijn bevelen. Daaraan zien wij dat hij een hoge gast is. Maar ja, wij kennen die kerels hun zeden en de rangen van hun leger niet. Ze zijn ook moeilijk te herkennen van de anderen. Alleen zien ze er wat beschaafder uit. Hebben meer decoraties op, met hamer en sikkel in een ster, en hebben ook nog haar op hun kop die met een klis bij sommigen onder hun kepie uithangt. Terwijl hij met zij mannen bezig is komt die andere Rus terug naar het meisje vragen en legt ons tegelijk uit waarom die commandant zo kwaad was. Wij hadden, toen die vent binnenkwam, moeten fiks gaan staan, zegt hij. Omdat een commandant graag ziet dat hij eer verdient. We moeten het alleen maar laten zien, zegt hij. Een beetje later komt de commandant uit de kamer terug en wij allen vliegen recht. Den anderen groet terug en is tevreden. "Garosj" (goed) "Setse" (zetten) zegt hij en doet teken dat we kunnen gaan zitten. Nu deelt hij sigaretten uit en vraagt van welk land we zijn. We

antwoorden hem gewillig en hij is zeer tevreden. Nu kunnen we er van profiteren en vragen hem hoe het met de oorlog staat. Of die S.S. troepen nog lang kunnen weerstand bieden en of de Amerikanen en Russen nog niet bij elkaar zijn bij Rathenow. Hij haalt een frontkaart boven en vertelt dat de verbonden zich verenigd hebben bij Torgau juist onder Magdeburg. Bij Rathenau nog niet, maar dat kan iedere dag zijn. Ook de S.S. troepen zullen in korten tijd volledig vernield worden, doch er zijn nog te vele andere groepen die nog niet uitgeroeid zijn. Hij raadt ons aan van naar Berlijn terug te gaan vandaar zouden we dan naar Odessa in Rusland vervoerd worden en zo met de boot door de Zwarte Zee langs Spanje en Frankrijk thuishkomen. Dat is volgens ons wat te bolsjewistus uitgelegd en we zijn er te wantrouwig voor. Maar van hier vertrekken we onmiddellijk. Alleen voor het meisje moeten we het doen. Waar allen mee akkoord zijn. Op zulk gebied komen we goed overeen. De Russen dienen hun tafel juist af, nemen al de borden en tassen bijeen en smijten ze gewoon op de mesthoop stuk. In de namiddag wordt het meisje gehaald, zozegd om epauletten op de uniformen van een officier te naaien. Ze gaat niet graag mee maar ze moet van de Russen. Ze beloven en ze geven haar ook chocolade en lekker eten. Om den duur gaat Piet Verbeek mee naar boven. Na een paar uur komt Piet alleen naar beneden. De Russen hadden hem gewoon buiten gezet onder bedreiging van hun revolver. Het meisje had wat genaaid zegde Piet en ze hadden beiden best te eten gehad. Wat nu ging gebeuren kunnen we denken. Als een Rus met chocolade en Wodka naar boven gaat. Wij wachten af en we hopen. We lopen wat op en neer tot een uurtje na Piet ook het meisje naar beneden komt met een Rus die haar leidt. Ze komt naar ieder van ons toe, ze is dronken, praat onzinnig en onschuldig. "Der commandant war ein gute man gab mir schokolade und

sigaretten. Ich müs trinken”, en nog meer van die dingen. Dan gaat ze bij de ene en dan bij de andere makker op zijn knie zitten en begint lief te doen. Ze is bedwelmd en moe van het drinken en 't vertellen. We leggen haar in het hooi te rusten. Maar na een paar uurtjes, als het donker begint te worden, komen de Russen weer naar haar vragen. We zeggen hen dat ze ziek is en dat ze moet slapen. Ze vragen of het de vrouw is van iemand van ons. Wat we ontkennen. Ze moet mee om voor de commandant naaien. Ze weten goed, en zien het ook, dat ze dat niet kan in haar toestand. Maar ze moet mee. Tenslotte vraagt het meisje iemand van ons mee te gaan, en ik word door de mannen meegestuurd en ook de Russen nemen dat aan. Boven bij de commandant zitten nog 3 andere officieren en een soldaat. De tafel staat gedekt met brood, boter, pekelharing, kiekens, sigaretten en Wodka in een kruik in plaats van koffie. Ook chocolade ligt er genoeg. We worden verplicht te eten en te drinken en te roken. Het meisje gaat bij de commandant op zijn knieën zitten en streelt hem over zijn kaken en zegt in het Duits allerlei mooie woorden. Die hij niet verstaat en hij lacht reeds, daar hij zich als overwinnaar ziet. Ze drinkt niet meer zegt ze voortdurend. Ze doet het niet meer ook niet omdat ze reeds te ver dronken is. Mij stoot ze voortdurend op om te eten en te drinken. Ik ben wel slimmer, ik hou mijn gedachten bij en profiteer er tegelijk van om eens brood met pekelharing te eten evenals chocolade. De Russen merken het toch niet, daarbij ze hebben er lust in dat ik er mijn best aan doe. Doch ik moet er van hen ook bij drinken. Wat ik dan ook maar doe maar in de maat. Vervolgens roken we sigaretten. Ik praat wat met het meisje en leg haar uit wat ze moet doen. Proberen van hier weg te geraken. De Russen bemerken het en geven me weer sigaretten en een tas Wodka. “Uw vrouw niet” zeggen ze en lachen maar tegen het meisje en praten maar Russisch waaruit

ik kan verstaan dat ze alleen voor de commandant zal dienen vannacht. Eerst wilden ze er met 2 bijblijven doch nu laat de commandant zijn macht horen en de andere Rus geeft zich ongaarne gedwongen gewonnen. Ze staan dan recht en commanderen mij ook van op te staan. Ik vraag aan het meisje of ze mee gaat. Ze wil wel maar de commandant houdt haar vast. Ze moet bij hem blijven. Ik leg tegen hem uit dat ze moet gaan slapen, dat ze ziek is en morgen wel terug zal komen maar geen helpen aan. De anderen die voor hun commandant uitkomen worden half kwaad halen hun revolvers te voorschijn en nemen mij mee. In de gang legt een Rus mij uit waarvoor het meisje dien moet. Om bij de commandant te slapen en erdoor gebruik te worden. Ik kan er niets meer aan doen daar die kerels dronken en gevaarlijk zijn en vraag om in de schuur te mogen gaan slapen. Maar dat mag ik niet. Nu nog niet. Ik moet met hen mee in de gang waar ze gaan zitten drinken en roken. De ene begint te dansen en te brullen als een wilde met zijn revolver in zijn hand. Ik mag ook drinken doch ik wil weg. Ik krijg het benauwd bij die beesten. Maar geen denken aan. We zitten daar een paar uur, wat er in de kamer van de commandant gebeurd hoor of zie ik niets meer van. Het gebrul van mijn Russische bewakers overtreft alle geluid zelfs het frontgedonder tegen de partizanen. Een keer of drie wordt er hevig op de deur getrommeld door de Russische patrouilles voor het licht en het lawaai. De mannen brullen wat van commandant enz.. En doen gewoon voort. Al een zeven keren ongeveer het ik gevraagd om te mogen gaan slapen. Nu gaat er eindelijk een kerel mee. Of ik het meisje nog moet hebben, dan moet ik maar bij de commandant gaan, lacht hij als een bezetene. Hij gaat echter mee in de schuur helpt lichten tot ik op mijn plaats ben en vraagt dan of er nog vrouwen in de schuur liggen. Gelukkig zijn er geen en hij zingt terug naar de kamer. De jongens vragen

direct wat er allemaal gebeurd is. Ze hadden geen rust gevonden over mij zegde ze. Nu ze mij terug zien zijn ze wat geruster, spijtig van het meisje. Maar er is niets aan te doen en morgen trekken we hier uit. Met die kerels is het geen leven. Ik lig in het hooi te keren en te draaien maar kan geen slaap vatten. Het is een koude regennacht en af en toe horen we het geschut nog vlakbij in actie komen. Om de duur dwaal ik met mijn gedachte van dood, liefde, gelul en het ongelukkige meisje toch in slaap.

Maandag 30 april 1945

Als ik 's morgens wakker wordt zijn de andere makkers reeds op en lopen zich wat water halen voor het toilet. Bij de Russen is nog alles stil en geen leven of meisje te zien. We vragen ons af wat er met dit meisje is gebeurd. We kunnen en denken het wel en leeft ze nog wel. Met die kerels en zo zwak. Enfin wij nemen onze spullen bij elkaar en daar het regent, en te koud is om te vertrekken, gaan we in een huisje achterin naast de schuur onze plaats betrekken tot het weder beter wordt om dan verder te reizen. In de voormiddag als we bezig zijn met petatten te schillen, bonen klaar te maken en konijnen af te stropen, komt een Duitser met een Russische soldaat binnen. De Duitser is dienstdoende burgemeester nu. Hij is oud, ziet erg scheel en spreekt ook Russisch. Hij is vroeger in Rusland geweest en is vandaar als hevig communist terug gekomen, daarmee is hij dan nu "de man" is in het dorpje. Hij vraagt wat voor kerels we zijn, en met hoeveel we zijn. Daarna zegt hij dat er één bij de wagen mag blijven en dat de rest allemaal mee met de Rus naar een korenveld moeten gaan om er een hulpvliegveld van te maken. Eten krijgen we van avond van de Russen. Piet Verbeek is ziek en wordt aangewezen om thuis te blijven en voor eten te zorgen want wij zoeken er op het veld uit te trekken

en niet te werken. Toontje zal ook proberen om thuis te blijven. Miel zegt tegen de Rus dat hij geen schoenen heeft en mag alsook blijven. Dus toch al 3 man voor het huishouden. De rest moet onmiddellijk mee. "Het is maar voor een halve dag", zegt de Duitser. Het weder wordt gelukkig terug goed en we stappen het af samen met de hele dorpsbewoners zoals Franse krijgsgevangenen, politieke gevangenen en Italianen. We gaan door het dorp de velden in waar flink gevochten is geweest. Alles ligt er nog stuk en er liggen dode paarden met hopen die reed flink beginnen te stinken. Daar hadden we schrik voor, dat zij ons zouden verplichten om die in de grond te steken. Gelukkig niet. Onderweg zien we nog een dode Rus op de weg liggen waar reeds vele colonnes zijn overgereden. Hij is zo platgereden als of het een stuk karton is. Dat is eens een mens geweest. Nu is zijn lijf en zijn kop en zijn vingers zo plat als een vijg. Men kan hem gemakkelijk onder de deur doorsteken, zegt een makker. Er steekt in ons weinig of geen gevoel meer door ons huidige wilde leven. Ik stel me voor wat gaat dat worden als we ooit nog eens thuis geraken. Zullen we onbeschofte kerels gaan worden of te bescheiden in de wereld waar voor ons een nieuw leven moet aanvangen. Bertje verhaalt nog iets van deze morgen, hoe een hen haar ei in zijn hand legde. "Ik had ze opgesloten", vertelde hij, "en hoorde ze kakelen. 't Moet, 't moet eruit!! Ik er naar toe want er loerde meer makkers op een ei. Ik nam ze vast hield mijn hand onder haar staart en streelde haar over de rug. Daarop viel het ei in mijn hand en ze kakelde verder. 't Is eruit, 't is eruit!!", roept hij. Er wordt gelachen en ondertussen zijn we aan een strooi schuur gekomen, waar we ieder een schop krijgen. Daarmee gewapend, en onder geleide van een paar Russische wachten, gaat het op een groot korenveld af waar een paar Russische hoge officieren aan het lopen zijn. Een weg moet vereffend

worden. Dat moet hier een frontvliegveld worden word ons medegedeeld. Rond een uur of 5 zullen we gedaan hebben als we goed doorwerken. Verplicht, al is het nog voor de Russen, doen we het niet graag. Een paar Hollandse politieke gevangenen, een soort levend geraamte, kunnen van uitputting geen schup meer hanteren en mogen er bij gaan zitten. Ze zien er moedeloos uit en meer dood dan levend in hun blauw, wit gestreepte gevangen plunje. Wij werken door onder soms hevige hagelbuien en het voortdurend overvliegen van Russische 2 motorige bombers. Ze vliegen in geen ordelijke formatie en ze vliegen ook zonder bescherming van hun jagers. Een half uur lang vliegen ze over en weer. Het front is niet zo ver van ons waar ze hun bommen afgooien. De artillerie, die ook in actie is, staat ook niet zo ver van ons af. Plots komt een jager uit een gevecht naar onder gedoken en valt even buiten het dorp in een fruithof. Het schijnt een Rus te zijn want telkens er de bommenwerpers over vliegen worden op die plaats lichtkogels naar omhoog geschoten. Hulpsignalen waarschijnlijk. De vliegers bemerken het boven en ze toeren eens rond boven de noodlanding. Een paar uur later rijdt er een auto heen. Wij moeten maar blijven werken en het is reeds 18 uur en er is nog geen einde aan het werk te zien. De Russen dreigen met schieten. Dit plein moet klaar zijn. Schimmel, een Hollandse makker en Bertje zijn er toch uitgetrokken al heeft de wacht meerdermaal geroepen. Het wordt 19 uur, nog niet gedaan. We betrouwen het zaakje niet met die Russen. Schimmel komt terug en verwondert verteld hij dat het hele dorps is moeten ontruimd geworden en dat ook onze 3 makkers met heel onze wagen zijn weg. Hij heeft het hele dorpje afgelopen en niemand meer bemerkt. Wat gaan we nu doen en waar zijn de mannen. Ook Bertje heeft hij niet meer gezien. De Coolen vertrouwt het niet meer en is zijn moed kwijt. We trekken het ons niet veel aan,

juist ons gepak met al de klederen en dekens zitten er maar op. Indien we vanavond nergens meer worden bijgestoken, om hier of daar nog te werken, vluchten we in de richting Nauen waarvan we gisteren reeds praatten. Daar zullen onze makkers met ons gerief ons wel opwachten denken en hopen we. Rond een uur of 20 schijnt het dat we gedaan hebben. In kolon, op rijen van 4, moeten we mee marcheren met de Russische wacht naar de andere zijde van het dorp. Nu betrouwen we het meer, die kerels gaan ons hier houden om te werken, maar dan moeten ze ons strenger bewaken. We willen hier weg al moeten we ons leven er voor in gevaar brengen. Onze makkers moeten we terugvinden, kost wat kost. In het dorp op een grote boerderij worden we bijeengehouden. We gaan eten krijgen. Ieder een tas meel met stukje schapenvlees dat ze nog aan 't snijden zijn. We moeten er niets van hebben en muizen er vandoor. In snelle pas naar ons huis van dezen morgen. Alles is weg, doch er schijnt gekookt te zijn geweest. Dus als de mannen het eten mee hebben in emmers gaan we onze honger kunnen stillen. Ver weg zullen ze nooit zijn, daar ze maar met 3 man zijn voor een wagen vol gepakt en dan nog op een stukgeschoten weg. Nu de weg op naar Nauen. Links van ons staat een dorpje in brand dat is vandaag door de Russen ingenomen. We komen dan ook krijsgesvangenen tegen en gekwetsten. We komen plots den Bert en Miel tegen die ons wilden opzoeken. We zijn blij dat we weer bijeen zullen geraken. En de Miel vertelt hoe zij rond de middag de plaats ruimen moesten voor de Russen. Ze gingen een aanval doen op de dorpen die we nu zien branden en bij een tegenaanval der Duitsers uit de bossen was er kans dat de partizanen het dorp konden bestoken met hun artillerie of tanks. Wij werkten dus in groter gevaar dan dat we wisten. De wagen staat wat verderop waar zij hem niet verder meer konden krijgen, een slechte zandweg en maar met 3 man. De grote

baan mochten ze niet over die is nog niet geheel gezuiverd van vijanden. We willen dus naar onze wagen maar op de plaats waar we moeten afslagen op de zandweg, staat een Russische frontpolitie. Allen moeten we onze pas laten zien en we worden vluchtig afgetast naar wapens. Hij ziet aan onze Belgische kokardes op hoed en pet dat we geen Duitsers zijn. Toch moet hij ons eenzelligheidskaart zien. Lezen kan hij het niet. Hij bekijkt de foto's ne keer en dan de persoon. Bij mij vindt hij nog een foto van Maria en zegt "Krasia" vrouw goed om... We lachen er eens mee en nu komt Franse Andriessen aan de beurt. Die vertrouwt hij niet goed. Franske is meer man geworden tegenover zijn pasfoto. Hij neemt hem goed op van top tot teen. Hij bemerkt echter dat Franske, door zijn spreken en uitleggen, ene van ons is. Hij zegt "Belgischki garasjon" en we kunnen weg. Een 100 meter verder zitten Toontje en Piet Verbeek bij onze wagen. Ze zijn aan het eten. Voor ons hangt nog een hele emmer witte gekookte bonen achter aan de wagen. Alles wordt verdeeld en we eten onze laatste stroop bij de bonen op. Lekker en goed. Ondertussen vertellend over de gebeurtenissen van de dag. Over het meisje dat we nu kwijt zijn en waar we nu naar toe gaan. Het wordt stilaan donker. We zetten aan en met alle krachten wordt nu de wagen vooruit gesleurd. We moeten een dorp bereiken. We bereiken er een als het juist donker wordt. We worden opgehouden door een paar Poolse officieren die heel vriendelijk zijn en ons te kennen geven dat vandaag het dorpje voorbij het deze pas ingenomen is door de Russen. Alles brandt er nog ook. Hij vertelt ook dat Hitler gedood is voor zijn bunker en dat Goebels ook naar de andere wereld is. Verder zegt hij dat we als we nog eens in Gent komen we daar bij een kennis van hem de groeten eens moeten doen. Daar kwam hij voor de oorlog wel eens. Hij maakt zijn naam bekend evenals die van zijn vrienden doch ik weet zijn naam niet meer. Een

paar man zoeken in het rond voor slaapgelegenheid. Maar we vinden er geen. Enkele andere makkers hebben een schuur vol strooi en vol vluchtelingen ontdekt. Er is geen zijbeschutting meer daar alles kapotgeschoten is. Maar als we diep genoeg in het stroo kruipen kunnen we er vannacht verblijven om dan morgen weer verder te trekken. Ieder zoek een goed plaatsje en al is het koud en regenachtig we duiken er onder en vallen allen weldra in een goede slaap.

Dinsdag 1 mei 1945

Omstreeks 8 uur zijn we allen te been. Het wordt te koud. Er wordt tarwepap gekookt met veel suiker en dat is ons morgent eten. De wagen staat nog opgestapeld, de dekens worden erop gegooid en de straat op met ons gedoe. Nu hebben we een hele dag om een goede plaats te vinden. Alle huizen en boerderijen zijn meestal verlaten door de bewoners. Ze zijn ook grotendeels erg gehavend door het schieten en ook zijn ze reeds grotendeels bezet door buitenlanders, met onder meer veel Polen. We vinden een geschikt huis met goede kookgelegenheid, veel petatten in de kelder. In de keuken, die vol ligt met de hele inboedel, zullen we ons bed inrichten. Er zitten nog 2 Poolse families binnen, doch die zoeken vandaag eruit te trekken zodat we nog meerdere plaatsen gaan vrij krijgen. Alles goed. Er wordt een kalf gevonden, gepakt en gekeeld door Bertje, Toon en Peeters. Schimmel voelt zich onwel. Terwijl zij voor het vlees zorgen maken wij met drie man de keuken zuiver en richten ze in tot slaappleats. Ik vindt daarbij nog een paar laarzen die ik tot mijn eigendom maak. Nog anderen schillen aardappelen en Kobus en Franske bakken pannenkoeken. Als wij klaar zijn, en heel het kalf van rond de 60 kg in een grote ketel zit te koken, moeten we van de Poolse commandant in dit dorp dat Berge heet, de

straat schoonvegen. Er komen Russische colonnes door zegt hij met hun legerstaf, en die moeten kunnen zien dat er orde wordt gemaakt in de streek die bezet is. Wij kennen het wel hoe dat gaat. Doch het is een goede, beschaafde commandant en allen gehoorzamen. Ook de Polen helpen mee. Naast de weg ligt een paard van uitputting en gekwetst aan zijn poot te sterven. Maar wie let hier nog op lijden en miserie zolang men het zelf niet te hard aan het lijf voelt. Voor het zicht van het dorp wat menselijker te maken langs de hoofdstraat. (Baan Berlijn – Hamburg) wordt het paard achter de poort gesleurd en kan daar voort sterven. Rond 10 uur begint de Russische colonne met doortrekken en om 15 uur trekken ze nog steeds door het dorp. Er schijnt geen eind aan te komen. Hele troepen paarden, kleine diertjes doch snel en nogal in goede staat van onderhoud. Op de wagens liggen soldaten bestoft van de mars te slapen, sommige bespelen een 10 bassen harmonica. Ook zijn er mannen met hun vrouwen in militair bij. Zelfs een jongen van een jaar of 8 was bij zijn vader en moeder, allen in uniform. Verder alle soorten van volk en wapens. Kozakken met hun zwarte pelsmutsen en rode broeken. Mongolen met lange baarden en spleetogen. Nog een andere soort die een lange degen als wapen dragen, verder kanonnen, tanks, T. 34ers grote kolossen die alles doen daveren en waggelen. Zo zien we het Russisch leger oprukken naar het nabije front. Er zijn ook vele jonge meisjes bij in uniform, prachtige soldatinnen. Er zijn er per moto en met de auto en bij het rode kruis. Ook zijn ze gewapend met een revolver. Ze zien er ook niet bang uit. Als we goed gegeten hebben, pannenkoeken met kalfsvlees, en we proberen onze slaapstro, krijgen we bevel van de Poolse overheid die het huis geschikt vind voor een Rood Kruis post om het huis te verlaten. Wij krijgen een half uur tijd om te ruimen en naar een ander plaats te zoeken. We sakkeren. “Als

we iets zuiver en menselijk bewoonbaar maken moeten we er uit”. Dat doen we niet meer en we zoeken voortaan naar een schuur of huis dat tegen 't invallen staat. En weer maar het dorp in voor een nieuwe slaappleats. We vinden er een wat verder in het erg vernielde dorpje. Het is een burgerhuisje nog een nieuw. Het is van voor stuk geschoten en het halve dak weg. Er is echter een gezellig keukentje aan en een schuurtje waarboven we in het stro kunnen liggen. Dadelijk wordt heel ons gerief er naartoe gesleept en we wonen weeral. De stoof wordt dadelijk geproefd en er wordt door Bertje pannenkoeken gebakken voor vanavond nog. Tinus een Hollander lijdt erg aan zijn zenuwen hij betrouwd de Russen niet meer. Hij is bang om naar Rusland te worden gestuurd. En dan dat schieten in de nabijheid dat maar niet ophouden wil. Het is werkelijk akelig ook vooral 's nachts en die Russen met hun “Cartoucha's” een modern Amerikaans wapen dat is geweldig. 's Avonds speelt Kobus en ik nog wat op een mondharmonica en dan zoeken we onze slaappleats op. Ik in het strooi met de Coolen. De rest blijft in het keukentje. Zo gaat het dan de nacht in van dinsdag op woensdag.

Wordt vervolgt

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 2,50 Euro.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 7,50 euro per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

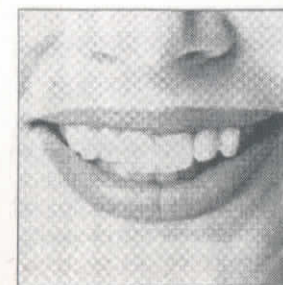
Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim.van.hout@advalvas.be
Jan Sels, Draaiboorn 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miguet.hugo@pi.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leovanhooghten@versateladsl.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
Algemenevergadering	Blz. 3
Januari Openingsmaand	Blz. 4
Februari Voordrachtmaand	Blz. 5
Maart Wandelmaand	Blz.7
Oud-Turnhout 100-jaar geleden	Blz. 9
Jan Eerland	Blz. 11
De oorlog van Jan Van Den Avooort deel IV	Blz. 13

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

**KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35**